

هویت ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶

منصوره موسی پور^۱

چکیده

کتاب های درسی، در شکل گیری هویت ملی دانش آموزان نقش مهمی ایفا می کنند. هدف این پژوهش، بررسی و تحلیل هویت ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) است. روش پژوهش تحلیل محتوای کمی و کیفی است. ابزار گردآوری اطلاعات شامل چک لیست در تحلیل محتوا است و واحد تحلیل، مضمون می باشد. ابعاد هویت ملی در این پژوهش عبارتند از: نماد، ارزش، میراث فرهنگی، مشاهیر و شخصیت ها، وقایع و رخدادها. جامعه آماری کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) سال ۱۳۹۵-۱۳۹۶ است. نتایج تحلیل کیفی نشان دهنده تاکید بر ارزش های ملی به ویژه ارزشهای اخلاقی و مذهبی، توجه به اماکن و بناها در بعد میراث فرهنگی و استفاده کم از احادیث و آیات و نظم و نثر ادبی و کم توجهی به ارزش های اقتصادی و مشاهیر معاصر به ویژه، ریاضیدانان معاصر و کتاب های آنها است. بنا به نتایج تحلیل کمی در این کتاب ۱۳۲ مورد به مفهوم هویت ملی اشاره شده است که در بین ابعاد هویت ملی، بعد ارزش های ملی با ۵۵ مورد و ۴۲/۳۱٪ از بیشترین میزان فراوانی و بعد وقایع و رخدادها با ۱ مورد و ۰/۷۶٪ از کمترین میزان فراوانی برخوردارند.

کلید واژه ها: هویت ملی، کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه، تحلیل محتوا.

^۱ . استادیار دانشگاه فرهنگیان، پردیس بنت الهدی صدر رشت، نویسنده مسئول، mosapor110@gmail.com

مقدمه

انسان ها از دیرباز به دنبال به دست آوردن ویژگی های منحصر به فرد و تمایز گذاری بین خود و دیگران، برای به دست آوردن هویت مستقل و درونی و همچنین کسب هویت بیرونی و جهانی تلاش کرده اند. هویت، عناصر و مولفه های خاصی دارد، یکی از آنها هویت ملی است (ایشانی، حاجی حسین، ۱۳۹۶، ص ۱۱۶).

هر ملتی از جمله ملت ایران از میزها و هویت ملی خاصی برخوردار است که او را از دیگر ملل جهان متمایز می سازد. هویت ملی ایران که خاص مردم ماست، الهام گرفته از ویژگی های تاریخی، سیاسی، محیط جغرافیایی، جهان بینی، نگرش، خواست ها، آرزوها، غم های مشترک، احساسات و اعتقادات ویژه می باشد. دارا بودن چنین فرهنگی به ملت ما تشخیص و هویتی متفاوت از دیگران می بخشد (حبیبی، سحرخیز و بیدی، ۱۳۹۵). "تاکید بر اهمیت هویت ملی و میراث فرهنگی در آموزش کودکان و نوجوانان و به طور کلی ارتقای سطح هویت ملی بقدری مهم است که در سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از اهداف استراتژیک در نظر گرفته شده است" (صالحی امیری، ۱۳۸۷، ص ۸). در بخشی از سند تحول بنیادین در ارتباط با هویت ملی، گزاره های ارزشی زیر بیان گردیده است:

۱- زمینه سازی کسب شایستگی های پایه با تکیه بر خصوصیات مشترک اسلامی-ایرانی و انقلابی.

۲- وطن دوستی و افتخار به ارزش های اصیل و ماندگار اسلامی-ایرانی و اهتمام به برپایی جامعه مهدوی.

۳- تقویت گرایش به زبان و ادبیات فارسی به عنوان زبان مشترک (سند تحول بنیادین، ۱۳۹۰، ص ۹).

در عصر حاضر با سوگیری به جهانی شدن اتفاق مهمی که ممکن است روی دهد این است که جامعه، عناصر هویت ساز خود را خارج از مرزهای ملی جست و جو کند. لذا در این میان "هویت ملی" بیشترین آسیب را خواهد دید و چنانچه مساله مهمی چون "هویت" در متون درسی گنجانده نشده باشد، بر زندگی حال و آینده افراد جامعه می تواند تاثیری داشته باشد (ایشانی، حاجی حسین، ۱۳۹۶، ص ۱۱۶). حضور طولانی دانش آموزان در مدارس و تکلیفی که در مطالعه کتابهای درسی وجود دارد، فرصت بسیار مناسبی است برای مدیران و برنامه ریزان آموزشی که از آن به نحو احسن برای هویت بخشیدن به دانش آموزان استفاده نمایند (فیاض، ایمانی قوشچی، ۱۳۸۹، ص ۳۰).

در نظام آموزش و پرورش عوامل مختلف همچون معلم، کتاب های درسی، فضای آموزشی و مانند آن به شکل گیری هویت دانش آموزان کمک می نماید. با این وجود از بین عناصر آموزشی، کتب درسی نقش ویژه ای در هویت دهی دانش آموزان ایفا می نماید (فیاض، ایمانی قوشچی، ۱۳۸۹، ص ۳۱). همچنین محتوای برنامه درسی از نظر نقشی که در تحقق اهداف ایفا می کند، از اهمیت خاصی برخوردار است. از آنجا که برنامه ریزی، تدوین، تغییر و روزآمد کردن کتب درسی یکی از الزامات نظام آموزشی است، تحلیل و بررسی علمی آن اهمیت خاصی پیدا می کند. این تحلیل به دست اندرکاران و مولفان کتاب های درسی کمک می کند تا در هنگام تدوین، گزینش و انتخاب محتوای کتاب های درسی، دقت بیشتر نموده تا ضمن تسهیل یادگیری، زمینه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را فراهم آورند. در حقیقت تحلیل محتوا

کمک می کند تا مفاهیم، اصول، نگرش ها، باورها و کلیه اجزای مطرح شده در قالب درس های کتاب، مورد بررسی علمی قرار بگیرند (پارمحمدیان، ۱۳۸۱).

از طریق تحلیل محتوا است که می توان به ویژگی های یک کتاب درسی پی برد و ضعف ها را در محتوای کتاب های درسی شناسایی و معرفی نمود. از سوی دیگر، با توجه به اینکه نظام آموزش و پرورش ایران از نوع متمرکز است، اغلب وقت کلاس به کتاب درسی اختصاص پیدا می کند و همه آموخته های دانش آموزان بر اساس کتاب درسی سنجیده می شود؛ پس در کشور ما به لحاظ اهمیت و جایگاه کتاب درسی، تحلیل محتوا ضرورت بیشتری پیدا می کند (کریمی، اسدیگی و کریمی، ۱۳۹۲، ص ۱۶۸).

با توجه به میراث غنی کشور ما ایران در زمینه آثار علمی و شخصیت های ریاضی، بناهای تاریخی و قوانین ریاضی به کار رفته در ساخت آنها، الگوها و قوانین هندسی به کار رفته در کاشیکاری های مساجد و ... کتاب های ریاضی می تواند بستر مناسبی برای آشنایی هر چه بیشتر دانش آموزان با هویت ملی خویش باشد. در این پژوهش میزان توجه به مولفه های هویت ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) مورد بررسی قرار می گیرد.

برای تحلیل مفهوم هویت ملی باید ابعاد گوناگون آن را در نظر بگیریم. محققان مختلف، ابعاد گوناگونی برای هویت ملی در نظر گرفته اند. به عنوان مثال حاجیانی هفت بعد اجتماعی، تاریخی، جغرافیایی، سیاسی، دینی، میراث فرهنگی یا فرهنگی، زبانی و ادبی تعیین می کند (حاجیانی، ۱۳۷۹، ص ۱۹۹). خدایار و فتحی چهار بعد فرهنگ، تاریخ، قلمرو جغرافیایی-سیاسی، دین و مذهب را در نظر می گیرند (خدایار و فتحی، ۱۳۸۷). هاشمی و قربانعلی زاده (۱۳۹۳) پنج بعد برای هویت ملی در نظر گرفته اند که عبارتند از: نمادها، وقایع و رخدادها، ارزش ها، میراث فرهنگی و مشاهیر و شخصیت ها.

پس از بررسی و با توجه به محتوای کتاب ریاضی (۱) پایه دهم، مولفه های استفاده شده توسط هاشمی و قربانعلی زاده در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفت که به شرح مختصری از هر کدام می پردازیم:

نمادها: منظور از نماد چیزی است که جانشین یا باز نمود چیز دیگری باشد (گیدنز، ۱۳۸۷، ص ۱۰۱۹). به عبارت دیگر آنچه به عنوان نشانه ایرانی بودن مورد توافق است (هاشمی، قربانعلی زاده، ۱۳۹۳، ص ۵۲). مانند میدان آزادی، دماوند، یوزپلنگ ایرانی و ...

ارزش ها: منظور از ارزش، اندیشه ها و تصوراتی است که افراد یا گروه ها درباره آنچه مطلوب، پسندیده، خوب یا بد؛ دارند (گیدنز، ۱۳۸۷، ص ۱۰۲۱). مانند کار و تلاش، حفظ سلامتی، دوستی و تعامل اجتماعی و ...

میراث فرهنگی: میراث فرهنگی به آثار مادی و معنوی به جامانده از گذشته گفته می شود که بر هویت فرهنگی یک جامعه انسانی دلالت دارد و برای مطالعه جوامع، اقوام و ملل و نیز بازنشانی آثار مادی تمدن ها و سیر تشکیل و تکامل آنها سندی با ارزش به شمار می آید (حجت، ۱۳۸۰، ص ۷۳). مانند اماکن و بناها، صنایع دستی و ...

مشاهیر و شخصیت ها: منظور اشخاص حقیقی یا اسطوره ایی هستند که در زمینه های مختلف سیاسی، مذهبی،

علمی و ... بر

تاریخ ایران تاثیرات مثبت یا منفی گذاشته اند و بدین واسطه شناخته شده و مشهورند. (هاشمی، قربانعلی زاده، ۱۳۹۳، ص ۵۲) مانند خوارزمی، خیام، حافظ و ...

وقایع و رخدادها: منظور وقایع و رخدادهای تاثیرگذار در زمینه های مختلف سیاسی، اجتماعی، مذهبی و ... است

(هاشمی، قربانعلی زاده، ۱۳۹۳، ص ۵۲) مانند ۲۲ بهمن.

سوالات تحقیق

۱- به کدام نمادهای ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) توجه شده است؟

۲- به کدام نوع از میراث فرهنگی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) توجه شده است؟

۳- به کدام مشاهیر و شخصیت های ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) توجه شده است؟

۴- به کدام نوع از ارزشهای ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) توجه شده است؟

۵- به هر یک از مولفه های هویت ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) به چه میزان توجه شده است؟

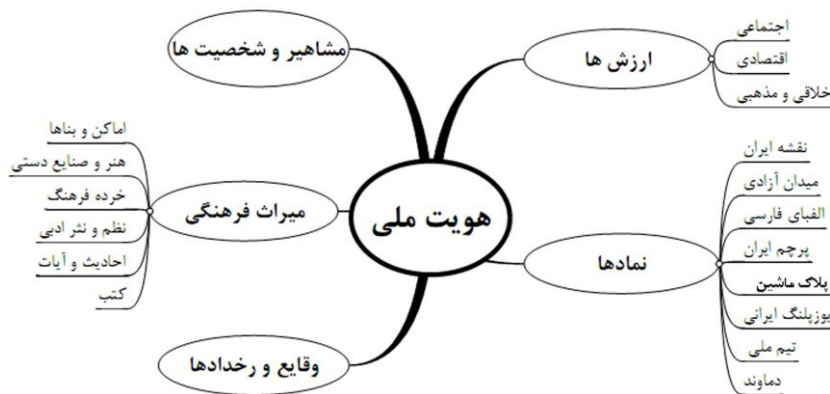
چهارچوب نظری و مفهومی

برای پاسخ به سوالات تحقیق، ابتدا مفهوم هویت و هویت ملی را تشریح می کنیم.

تعریف مفهومی هویت: هویت عبارت از مجموعه خصوصیات و مشخصات اساسی اجتماعی و فرهنگی و روانی و فلسفی و زیستی و تاریخی همسان است که به رسایی و روایی بر ماهیت یا ذات گروه، به معنی یگانگی یا همانندی اعضای آن با یکدیگر، دلالت می کند و آن را و آنها را در یک ظرف زمانی و مکانی معین به طور مشخص و قابل قبول و آگاهانه از سایر گروه ها و افراد متعلق به آنها متمایز سازد (الطائی، ۱۳۷۸، ص ۱۳۹).

هویت ملی: "منظور از هویت ملی، میزان احساس تعلق و تعهد فرد به مشخصه های اصلی ملیت ایرانی است (حاجیان، ۱۳۸۸، ص ۴۰۱). اسمیت هویت ملی را بازتولید و بازتفسیر دائمی الگوها و ارزش ها، نمادها و خاطره ها، اسطوره ها و سنت هایی می داند که میراث متمایز ملت ها را تشکیل می دهند و هویت افراد با توجه به این میراث و عناصر فرهنگی مشخص می شوند (هاشمی، قربانعلی زاده، ۱۳۹۳، ص ۵۳). همچنین "هویت ملی وابستگی فرد به جامعه ملی را نشان می دهد و وقتی شکل می گیرد که تمامی اعضای جامعه، تصویر درستی از اجزای سازنده آن داشته باشند، زیرا هویت افراد در متن اجتماع و فرهنگ شکل می گیرد (ذوالفقاری، ۱۳۸۶، ص ۳۰).

همانطور که در مقدمه بیان شد در این مقاله، ابعاد هویت که هاشمی و قربانعلی زاده (۱۳۹۳) استفاده کردند، مدنظر قرار گرفته است. هاشمی و قربانعلی زاده (۱۳۹۳) خرده مولفه هایی نیز برای هر کدام از مولفه های خود در نظر گرفته اند که با توجه به محتوای کتاب ریاضی (۱) پایه دهم، از برخی از این خرده مولفه ها نیز استفاده گردیده است و در نهایت مولفه ها و خرده مولفه های این پژوهش به صورت نشان داده شده در شکل ۱، تدوین شده است.

شکل ۱. مدل نظری مولفه های هویت ملی

روش و جامعه آماری تحقیق

روش این تحقیق، تحلیل محتوا است. ریچارد باردن یکی از کاربردهای تحلیل محتوا را برداشتن نقاب از محور پوشیده و افکار جهت دهنده کتاب های درسی می داند (باردن، ۱۳۷۴، ص ۳۲). برلسون تحلیل محتوا را تکنیکی پژوهشی برای تشریح کمی، نظام مند و عینی محتوای آشکار پیام تعریف می کند (بیکر، ۱۳۸۶، ص ۳۱۵).

در این پژوهش برای تحلیل محتوا، از روش های کمی و کیفی استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات شامل چک لیست در تحلیل محتوا است. واحد تحلیل، مضمون می باشد که در متن، تصاویر، پرسش ها و جلد کتاب ریاضی (۱) پایه دهم، بررسی شده است.

جامعه آماری این پژوهش، کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) است که در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ توسط دفتر برنامه ریزی و تالیف کتاب های درسی تالیف و چاپ شده است.

یافته های تحقیق

پرسش اول: به کدام نمادهای ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) توجه شده است؟

یافته های جدول (۲) نشان می دهد که از ۸ نوع نماد ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) استفاده شده است که از تنوع خوبی برخوردار است. بیشتر این نمادها تصویری اند مانند نقشه ایران، پرچم ایران، دماوند و ... و برخی از آنها نوشتاری اند مانند الفبای فارسی.

جدول ۲: انواع نمادهای ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم و میزان توجه به هر کدام آنها

درصد	فراوانی	نماد
۱۶/۶۷	۳	نقشه ایران
۵/۵۶	۱	میدان آزادی
۱۶/۶۷	۳	الفبای فارسی
۵/۵۶	۱	پرچم ایران
۱۶/۶۷	۳	پلاک ماشین
۲۷/۷۸	۵	یوزپلنگ ایرانی
۵/۵۶	۱	تیم ملی والیبال
۵/۵۶	۱	دماوند
۱۰۰	۱۸	مجموع

با توجه به اینکه یوزپلنگ ایرانی یک گونه در خطر انقراض است، در کتاب بیشترین توجه را در بین نمادهای ملی با ۲۷/۷۸٪ توجه به خود اختصاص داده است. این نماد هم به صورت تصویری و هم به صورت نوشتاری در کتاب آمده است که نشان دهنده توجه مولفان به این امر است.

پرسش دوم: به کدام نوع از میراث فرهنگی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک - علوم تجربی) توجه شده است؟

همانطور که در جدول (۳) مشاهده می شود، میراث فرهنگی در شش بعد مورد بررسی قرار گرفته است. یافته های جدول (۳) و جدول (۴) نشان می دهد که کتاب ریاضی (۱) پایه دهم در ابعاد میراث فرهنگی به غیر از بعد اماکن و بناها، از تنوع چشمگیری برخوردار نیست.

جدول ۳: انواع میراث فرهنگی ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم

آلاداغلار یا کوه های رنگی - کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی (ره) - حرم حضرت معصومه (س) - پژوهشگاه رویان - سد دز - شهر سوخته - طرف سی سخت - گنج نامه - نارین قلعه - گردنه حیران - باغ جهان نما - باغ شازده - اشترانکوه - کوه شیراز - دریاچه کوه گل - کوه تفتان	اماکن و بناها
سوزن دوزی - سفال - قیمه - فورمه سبزی	هنر و صنایع دستی
کَپَر - اقوام ایرانی	خرده فرهنگ
۱- تو کز سرای طبیعت نمیروی بیرون / کجا به کوی طریقت گذر توانی کرد ۲- ما در عصر احتمال به سر می بریم / در عصر شک و شاید /... بی نام ناگزیر تو می میرم	نظم و نثر ادبی
۱- الشمسُ والقمرُ بحُسابان (سوره رحمان آیه ۵) ۲- و إن تَعُدُوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تُحْصَوها (سوره ابراهیم آیه ۳۴)	احادیث و آیات
جبر و مقابله - کتاب حافظ	کتب

اماکن و بناها با ۵۸/۸۲ درصد، بیشترین درصد توجه را به خود اختصاص داده است و پس از آن هنر و صنایع دستی با ۱۷/۶۵٪ توجه قرار دارد. همچنین خرده فرهنگ، نظم و نثر ادبی، احادیث و آیات و کتب هر کدام با فراوانی ۲، کمترین میزان توجه را به خود اختصاص داده اند.

جدول ۴: میزان توجه به انواع میراث فرهنگی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم

نماد	فراوانی	درصد
اماکن و بناها	۲۲	۵۸/۸۲
هنر و صنایع دستی	۶	۱۷/۶۵
خرده فرهنگ	۲	۵/۸۸
نظم و نثر ادبی	۲	۵/۸۸
احادیث و آیات	۲	۵/۸۸
کتب	۲	۵/۸۸
مجموع	۳۴	۱۰۰

با توجه به منابع غنی شعر و ادب فارسی انتظار می رفت که نظم و نثر ادبی بیشتری در کتاب دیده شود. در قسمت کتب، فقط به نام دو کتاب اشاره شده و به کتاب های دانشمندان معاصر توجه نشده است. در قسمت هنر و صنایع دستی، هنرهایی مثل خوشنویسی و کاشیکاری که در آن از قوانین ریاضی و هندسی استفاده می شود، از نظر دور مانده است. در قسمت احادیث و آیات نیز دو مورد تنوع به نظر کم است و جای کار بیشتری در این زمینه وجود دارد.

پرسش سوم: به کدام مشاهیر و شخصیت های ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و

فیزیک-علوم تجربی) توجه شده است؟

جدول ۵: مشاهیر و شخصیت ها در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم و میزان توجه به هرکدام از آنها

نام مشاهیر و شخصیت ها	فراوانی	درصد
امام خمینی (ره)	۲	۸/۳۳
آیت الله خامنه ای	۱	۴/۱۷
حافظ	۱	۴/۱۷
خوارزمی	۲	۸/۳۳
ابوریحان بیرونی	۲	۸/۳۳
ابوالوفای بوزجانی	۵	۲۰/۸۳
خواجه نصیرالدین طوسی	۲	۸/۳۳
سعید کاظمی آشتیانی	۳	۱۲/۵۰
خیام	۲	۸/۳۳
غلامرضا تختی	۱	۴/۱۷
علیرضا سلیمانی	۱	۴/۱۷
جمشید کاشانی	۱	۴/۱۷
قیصر امین پور	۱	۴/۱۷
مجموع	۲۴	۱۰۰

داده های جدول (۵) نشان می دهد که در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه از ۱۳ نفر از مشاهیر و شخصیت ها نام برده شده که تنوع نسبتاً خوبی دارد. بنا به داده های جدول (۵)، این اسامی ۲۴ بار در کتاب تکرار شده است که بیشترین تکرار مربوط به ابوالوفای بوزجانی، دانشمند ایرانی است. در بین مشاهیر و شخصیت ها، اسامی دانشمندان معاصر ریاضی همانند دکتر مصاحب، پروفیسور فاطمی و ... به چشم نمی خورد که بهتر بود توجه بیشتری به این امر مبذول می شد.

پرسش چهارم: به کدام نوع از ارزشهای ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) توجه شده است؟

جدول ۶: انواع ارزش های ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم و میزان توجه به هرکدام از آنها

نوع ارزش	
اجتماعی	حفظ محیط زیست - حفظ سلامتی - تامین اجتماعی - اهمیت نهاد خانواده
اخلاقی و مذهبی	آیت و نشانه بودن انسان و جهان - علاقه به عزت و سربلندی کشور - کار و تلاش - دوستی و تعامل اجتماعی - اهمیت کسب علم و شناخت - کمک به دیگران
اقتصادی	

جدول ۷: میزان توجه به انواع ارزش های ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم

نوع ارزش	فراوانی	درصد
اجتماعی	۳۳	۶۰
اخلاقی و مذهبی	۲۲	۴۰
اقتصادی	-	۰
مجموع	۵۵	۱۰۰

با توجه به جدول (۶)، ارزش های اجتماعی با ۴ نوع و ارزش های اخلاقی و مذهبی با ۶ نوع از تنوع نسبتاً خوبی برخوردارند. همانطور که در جدول (۷) می بینیم، ارزش های اجتماعی با ۳۳ مورد تکرار و ۶۰٪ توجه، از بیشترین میزان توجه در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه برخوردار است و پس از آن ارزش های اخلاقی و مذهبی با ۲۲ مورد تکرار و ۴۰٪ توجه، قرار دارد. با توجه به اینکه محتوای کتاب، ریاضی است انتظار می رود به ارزش های اقتصادی مانند صرفه جویی، اهمیت پس انداز، خرید کالای ایرانی و ... در آن توجه گردد ولی ارزش های اقتصادی در این کتاب مورد توجه قرار نگرفته است که شایسته است مورد عنایت بیشتری قرار بگیرد.

پرسش پنجم: به هر یک از مولفه های هویت ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) به چه میزان توجه شده است؟

برای پاسخ به این پرسش ابتدا لازم است بیان کنیم از وقایع و رخدادها فقط به یک مورد، ۲۲ بهمن، اشاره شده است که به همین خاطر در جدول (۸) در قسمت وقایع و رخدادها، فراوانی ۱ لحاظ شده است.

جدول ۸. میزان توجه به مولفه های هویت ملی در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم

	مولفه ها					جمع
	وقایع و رخدادها	نمادها	میراث فرهنگی	ارزش ها	مشاهیر و شخصیت ها	
فراوانی	۱	۱۸	۳۴	۵۵	۲۴	۱۳۲
درصد	۰/۷۶	۱۳/۶۴	۲۵/۷۶	۴۱/۶۷	۱۸/۱۸	۱۰۰

جدول (۸) نشان می دهد که در کتاب ریاضی (۱) پایه دهم متوسطه (رشته های ریاضی و فیزیک-علوم تجربی) به تعداد ۱۳۴ بار به مولفه های هویت ملی اشاره شده است. بیشترین مقدار توجه با ۴۱/۶۷ درصد به ارزش های ملی و کمترین مقدار توجه با ۰/۷۶٪ به وقایع و رخدادها اختصاص دارد.

نتیجه گیری

کتاب های درسی بستر مناسبی برای انتقال مفاهیمی همانند هویت ملی هستند. در این میان کتاب های ریاضی که تقریباً در هر پایه ای در مدرسه با دانش آموزان هستند نیز می توانند نقش مهمی ایفا کنند. نتایج تحلیل محتوا نشان می دهد که به شکل متوازن و یکسان به همه ابعاد هویت ملی توجه نشده است به خصوص بعد وقایع و رخدادها بسیار کم مورد توجه قرار گرفته است. البته باید به این نکته توجه داشت که با توجه به موضوع و سرفصل ها که درباره ریاضی است، توجه برابر به همه ابعاد ممکن نیست.

بعد ارزش های ملی از بیشترین توجه برخوردار است اما در آن ارزش های اقتصادی مورد توجه قرار نگرفته است. در صورتی که یک کتاب ریاضی، ظرفیت مناسبی را برای مطرح کردن ارزش های اقتصادی دارد. در بعد میراث فرهنگی در مولفه اماکن و بناها، تنوع خوبی به چشم می خورد. ولی با توجه به میراث غنی اسلامی و گنجینه های شعر و ادب فارسی، آوردن تعداد محدودی از آیات و ابیات در کتاب، مطلوب به نظر نمی رسد. همچنین با توجه به وجود اقوام مختلف در ایران، به خرده فرهنگ ها توجه زیادی مبذول نشده است.

در بعد مشاهیر و شخصیت ها توجه زیادی به مشاهیر و شخصیت های معاصر نشده است. مناسب تر بود که توجه بیشتر به دانشمندان معاصر و به ویژه دانشمندان ریاضی معاصر و کتاب های آنها می شد. چون آوردن نام دانشمندان معاصر می تواند در خودباوری دانش آموزان و ایجاد حس غرور و افتخار ملی در آنها نقش داشته باشد. پیشنهاد می گردد به کتاب های ریاضی به عنوان ظرفیتی برای آشنایی هر چه بیشتر دانش آموزان با هویت ملی خود، توجه بیشتری مبذول گردد.

منابع

- الطائی، علی (۱۳۷۸). بحران هویت قومی در ایران. تهران: نشر شادگان.
- ایشانی، طاهره، حاجی حسین، منیژه (۱۳۹۶). نقش کتاب فارسی بخوانیم دروه ابتدایی در هویت ملی (با تاکید بر فرهنگ و میراث فرهنگی). فصلنامه مطالعات ملی، سال هجدهم، شماره ۲، ص ۱۱۵-۱۳۱.
- باردن، ریچارد (۱۳۷۴). تحلیل محتوا. ترجمه محمد یمینی دوزی سرخابی و ملیحه آشتیانی. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- بیکر، ترز. ال. (۱۳۸۶). نحوه انجام تحقیقات اجتماعی. ترجمه هوشنگ ناییبی. تهران: نشر نی.
- حبیبی، علی، سحرخیز، سجاد و بیدی، علی (۱۳۹۵). بررسی میزان توجه به مولفه های هویت ملی در کتاب های درس ریاضی دوره آموزش ابتدایی. در مجموعه مقالات چهاردهمین کنفرانس آموزش ریاضی ایران، شیراز، شهریور ۱۳۹۵.
- حجت، مهدی (۱۳۸۰). میراث فرهنگی در ایران: سیاست ها برای یک کشور اسلامی. تهران: انتشارات سازمان میراث فرهنگی کشور.
- خدایار، ابراهیم، فتحی، اعظم (۱۳۸۷). هویت ملی در کتاب های درسی آموزش و پرورش، مورد مطالعه: مقطع متوسطه. فصلنامه مطالعات ملی، سال نهم، شماره ۳۵، ص ۲۷-۵۲.
- ذوالفقاری، حسن (۱۳۸۶). هویت ملی و دینی در ضرب المثل های فارسی. فصلنامه مطالعات ملی، سال هشتم، شماره ۲، ص ۲۷-۵۲.
- سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش (۱۳۹۰). گیلان: انتشارات اداره کل آموزش و پرورش.
- صالحی امیری، سید رضا (۱۳۸۷). پژوهشنامه هویت، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام گروه پژوهش های فرهنگی و اجتماعی، شماره ۱۹، ص ۵-۸.
- فیاض، ایراندخت، ایمانی قوشچی، فریبا (۱۳۸۹). بررسی نمادهای هویت ملی در کتاب های درسی تاریخ و علوم اجتماعی دوره متوسطه رشته های علوم انسانی، تجربی و ریاضی فیزیک در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸. فصلنامه روان شناسی تربیتی، شماره هفدهم، سال ششم، تابستان ۸۹، ص ۲۹-۶۳.

- کرمی، زهره، اسدبیگی، پژمان، کرمی، مهدی (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کتاب ریاضی ۱ پایه اول متوسطه بر اساس تکنیک ویلیام رومی و حیطه شناختی بلوم. پژوهش در برنامه ریزی درسی. سال دهم، دوره دوم، شماره ۱۰، تابستان ۱۳۹۲، ص ۱۶۷-۱۷۹.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷). جامعه شناسی. ترجمه حسن چاوشیان. تهران: نشر نی.
- هاشمی، سید ضیاء، قربانعلی زاده، مژده (۱۳۹۳). هویت ملی در کتب مطالعات اجتماعی دوره ابتدایی، فصلنامه مطالعات ملی، سال پانزدهم، شماره ۴، ص ۴۹-۷۱.
- یارمحمدیان، محمد حسین (۱۳۸۱). اصول برنامه ریزی درسی. تهران: انتشارات یادواره کتاب.